

— Jeg har altsaa nu nævnt, hvad det er, den ærede Minister har villet, og hvad det er, han ved et Experiment vil forsøge for at se, om det ikke kan lykkes. Men det undrer mig, at den ærede Minister ikke har haft Die for, ikke alene at det er mislykkedes i Sverige — derpaa lægger jeg mindre Vægt, — men at vi ved Loven af 8de Marts 1856 § 5 allerede have, hvad han søger, vel ikke en Statsunderstøttelse, men Noget, der synes lige saa godt, og jeg vil kalde det endnu bedre. Der staar nemlig i den nævnte Lovs § 5, at, hvis der paa Landet er Forældre, der ville indrette omtrent saadanne Skoler, som den ærede Minister tænker sig, Fortættelseskoler, kan Amtsskolefonden understøtte dem; men vi have ikke set, at det er sket, og det tyder ikke paa, at der er nogen Forbund tilstede i denne Retning. Amtsskolefondens Bestyrelse kan ikke bestyres for at høre til de laveste Samfundslag; altsaa deri kan der ikke søges nogen Grund til, at saadanne Skoler ere komne frem. Jeg har nu nævnt en Grund til, at jeg maa være uenig med den ærede Minister haade om Midler og Maal, og den synes ogsaa at angaa et meget stærkt Hovedpunkt, efter hvad der blev udtalt ved Sagens Forelæggelse. Det næste Punkt er det udfendte Cirkulære. Jeg vil naturligvis langt fra misbillige det; men jeg tror ikke, at det naaer, hvad der skal naaes. Den ærede Minister omtaler deri to Ting, nemlig Kaldsmaaden og Lønningsforholdene. Jeg har allerede udtalt mig om, at jeg tror ikke, det gaar an at paalægge Kommunerne i Flæng, de fattige med de Rige, en Skolelærerløn til den i 1814 bestemte Grændse, og selv om det skal ske, ere de, der ere lavest aflagte, endnu derved ikke hjulpsne; det vil i Reglen hjælpe dem, der ere bedre stillede. Den ærede Minister har visstnok ikke Ret, naar han siger, at der i den omtalte Piece om Landsbylærernes Vilkaar ikke findes omtalt nogen Lærer med under 500 Kr. So, der er mange saadanne. Side 18 vil han finde Nygaard Skole 222 Rd., Sønder-Nisum vestre Skole 215 Rd., Gudum nordre Skole 212 Rd. o. s. v. — Den ærede Minister drog i Lovel, at der var nogen Lærer med 200 Kr. Løn. Jeg vil bede ham, naar han sender en Inspektør til Skolerne i Hammerum Herred, om at lade ham gaa til Arnberg Sogn. Han vil da faae oplyst, at den paagældende Lærer har haft i adskillige Aar under 100 Rd., og at denne Løn i Aar er forhøjet til 117 Rd. Det er jo isørigt ikke givet, at Alt, hvad der staar i denne Bog, derfor ikke skulde eksistere; men jeg har nu nævnt, at det, jeg anførte, eksisterer efter selve Bogen. Skal jeg sige, hvad jeg tror der burde og kunde gøres med Hensyn til Lønningsforholdene og Skoleforholdene, og hvad jeg tror der dog kunde blive nogen Enighed om, saa vil jeg sige, at jeg tror, at den ærede Minister ikke vilde møde nogen Modstand med

Hensyn til Lovforslagets Titul, saaledes at det virkelig kom til at hedde: Forslag til Lov om et Tilskud til nogle Almueskoler paa Landet; men det vilde ganske vist blive Almueskoler af en ganske anden Art end dem, han har tænkt paa. Jeg tænker paa Skoler, hvor Læreren har 3 og 4 eller maaske kun 2 Skoler. Jeg vilde ønske, at den ærede Minister vilde til Finantsloven stille Forslag i den Retning, at der skulde gives Penge til disse Skoler. Det skulde undre mig, om den ærede Minister ikke allerede har modtaget Andragender, der gaa i den af mig antydede Retning. Jeg vil derfor ønske, at den høitærede Minister vil bringe, hvad jeg kalder al Dmgangsskolehold, det, at en Lærer har flere Skoler, til at ophøre. Men da dette begribeligvis vil blive for meget for disse Egne at udrede, kunne vi godt beholde denne Lov, det vil sige Titlen „Tilskud til nogle Almueskoler paa Landet“. Det tror jeg vil hjælpe i adskillige Aamter, thi der findes efter de statistiske Oplysninger, jeg har gennemgaaet, jo Hundreder af Lærere med to eller flere Skoler, og det vil den høitærede Minister vistnok indrømme, at det er umuligt for nogen begavet Mand at kunne vedligeholde Interessen, naar det finder Sted. Jeg er forøvrigt enig med den høitærede Minister, hvad angaar Aften-skolerne; der er gjort Forsøg nok, og det er ikke af Mangel paa Penge, men det er af ganske andre Grunde, at disse Skoler ikke kunne og ikke ville trives. Det var det Eine, som jeg mente kunde og burde gøres, og jeg tror ikke, at den høitærede Minister — jeg veed det ikke, men jeg antager det ikke — vil møde nogen Modstand paa den Wei. Dernæst vil jeg sige, at de Naab, som det ærede Medlem for Aarhus Amts 3die Valgfreds (H. Jensen) talte om, der kom ind til os fra Lærerne, om at de skulde have Lønningsforbedring — og det kunne de tilvisse trænge til, især naar de ere saa daarligt lønede, som de, vi nu have faaet Oplysninger om — tror jeg kunne simpelthen afhjælpes derved, at der gives Skolepenge for Exempel for de første 10 Børn 6 Kr. for hvert Barn, 5 for hvert af de næste 10 og saaledes indtil 60, indtil det ophører. Maaske skal der et andet System til ved Siden af, derom skal jeg ikke udtale mig, men jeg tilføjer, at derunder burde aabenbart Fristolerne komme med, thi jeg kan ikke negte, at det er en ulige Maade, hvorpaa Sol og Vind ere fordelte mellem Fristoler og Almueskoler. Jeg kan ikke tro, at det fra den høitærede Ministers Side paa Grund af hans Kjærlighed haade til Fristolen og Skolestolen skulde møde nogen Modstand. Jeg kan derfor ikke tænke mig, at en saa uskyldig, jeg vil ikke kalde den Reform, vi kunne kalde den en Begyndelse, egentlig skulde vække Mistød noget Steds. Jeg haaber, at de ærede Lærere her bag ved ville indrømme, at Hedeboerne ogsaa ere Menneker, og at de have Krav paa at faae den Forbedring, jeg har omtalt, og at det kan være nok saa rigtigt